PDF Compressor Free Version

አካባቢ ሳይንስ

የተማሪዎች መጽሐፍ

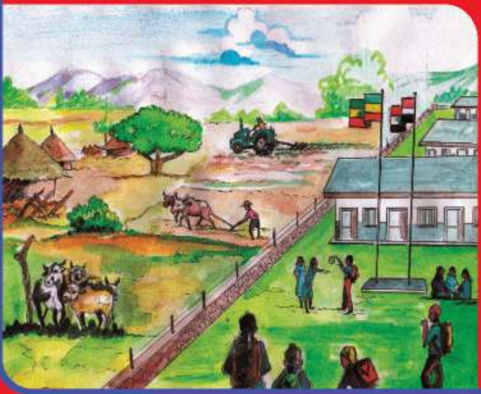

1ኛ ክፍል

PDF Compressor Free Version

ይህን መጽሐፍ በጥንቃቄ በመያዝ ተጠቀምበት/ሚበት

ይህ መጽሐፍ የትምህርት ቤትህ/ሽ ንብረት ነው፡፡ ጉዳት እንዳታደርስበት/ሺበት ወይም ጉዳት እንዳይደርስበት ጠብቅ/ጠብቂ፡፡

ይህን መጽሐፍ በጥንቃቄ በመያዝ መከተል ያለበትን መመሪያዎች ተጠቀም/ሚ

1. መጽሐፉን በጋዜጣ፣ በፕሊስቲክ ወይም በተገኘው ወረቀት ሸፍን/ኚ ፡፡
2. መጽሐፉን ሁሌጊዜ ደረቅ እና ንፁህ በሆነ ቦታ አስቀምጥ/ጪ፡፡
3. መጽሐፉን ሁሌጊዜ በንፁህ እጅ ያዝ/ዢ፡፡
4. መጽሐፉን ላይ ምንም አይነት ፅሁፍ አትፃፍ/ፊ፡፡
5. የምትፈልገውን/ጊውን ቦታ በመክፈት ካርድ ወይም ብጣሽ ወረቀት እንደ ምልክት በማስቀመጥ ተጠቀም/ሚ ፡፡
6. አንድም ገፅ ወይም አንድም ስዕል ከውስጡ ለመቅደድ አትሞክር/ሪ፡፡
7. የተቀደደ ገፅ ካለ በማስትሽ ወይም በፕሊስተር አያይዝ/ዢ፡፡
8. በመንገድ ላይም መጽሐፍ በማይጎዳ ሁኔታ ያዝ/ዢ፡፡
9. መጽሐፉን ለሌላ ሰው ስታውስ/ሺ በጥንቃቄ ይሁን፡፡
10. በአዲስ መጽሐፍ ለመጀመሪያ ጊዜ ስትጠቀም/ሚ፣ መጽሐፉን በጀርባ በማስቀመጥ በአንድ ጊዜ ጥቂት ገፆችን ብቻ ገልብጥ/ጪ፡፡ ቀስ ብለህ/ሽ የመጽሐፉን መሃል በእጅህ/ሽ ጫን በል/ይ፡፡ ይህም ዘዴ የመጽሐፉን ሽፋን እንዳይጎዳ ይረዳል፡፡

PDF Compressor Free Version

የአከባቢ ሳይንስ

የተማሪዎች መጽሐፍ
አንደኛ ክፍል

አዘጋጆች

ጋዲሳ በዳዳ

ንጉሴ ለማ

ቲጃኒ ሁሴን

ዘውዱ ቱሉ

ገምጋሚዎች

ደረጄ መኮንን

አርታኢዎች

አሰግድ ደረጄ

ፍቃዱ ከበደ

ግርማዬ ደፋር

ጉታ ሁንዴ

ታርኩ ድጋ

ተርጓሚ

ብርሃኑ ለታ

ግራፊክስ

ታደሰ ድንቁ

ምስል ገለጻ

ብዙአየሁ ግርም

PDF Compressor Free Version

© የኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ፣ 2014/2022

ይህ መጽሐፍ በኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ እና በአሰላ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ትብብር በ2014/2022 ተዘጋጀ፡፡

የዚህ መጽሐፍ የባለቤትነት መብት በህግ የተጠበቀ ነው፡፡ ከኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ ፈቃድ ውጪ በሙሉም ሆነ በከፊል ማሳተምም ሆነ አባዝተው ማሰራጨት በህግ ያስጠይቃል፡፡

PDF Compressor Free Version

ማውጫ

ይዘት ገፅ

ምዕራፍ 1 ሳይንስን መገንዘብ....................................1
1.1. ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችን...............................1
1.2. የስሜት ህዋሳት እና ጥቅሞቻቸዉ......................4
1.3. ለስሜት ህዋሳቶቻችን ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎች...8
1.4. በስሜት ህዋሳት መካከል ያለው ግንኙንት.........9
1.5. የግል ንፅህናን መጠበቅ..................................12
1.6 ብርሃን..16
ምዕራፍ 2 መገኛ ምዕራፍ የመ 1..............................20
2.1. የመገኛ ምንነት..20
2.2 አቅጣጫዎች...22
2.3 የመኖሪያ መንደር፣ መንገድና የትምህርት ቤት መገኛን በማነፃፀር ማየት...................................25
2.4 የጎረቤታችን ስምና መገኛ.................................26
ምዕራፍ 3 የተፈጥሮ አካባቢ.....................................30
3.1 የአየር ጠባይ...30
3.2. የተፈጥሮ ክስተቶች...31
3.3 በአከባቢያችን የሚገኙ ሕይወት ያላቸውና ሕይወት የሌላቸው ነገሮች................................36

PDF Compressor Free Version

3.4 የግልና የአከባቢ ንፅህና....................................55

ምእራፍ 4 ማህበራዊ አከባቢ....................................59

4.1. የቤተሰብ አባላትና የሥራ ድርሻቸው...............59

4.2 ለቤተሰብ ኑሮ የሚያስፈልጉ መሠረታዊ ነገሮች68

4.3 የትምህርት ቤታችን ማህበረሰብ.......................71

4.4 የትምህርት ቤት ማህበረሰብ ግንኙነት..............71

4.5 የትምህርት ቤት ሥርዓትና ደምብ....................75

ምእራፍ 5 ትኩረት የሚሹ ዋና ዋና ጉዳዮች.............77

5.1. የመንገድ አጠቃቀም ጥንቃቄ...........................77

5.2 ኤችአይቪ/ኤድስ...81

PDF Compressor Free Version

ምዕራፍ 1

ሳይንስን መገንዘብ

1.1. ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችን

የግንዛቤ ጥያቄ

ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችሁ ምን ምን ናቸው?

ሀ/ ከአንገት በላይ ያሉ የሰው ውጫዊ አካል ክፍሎች

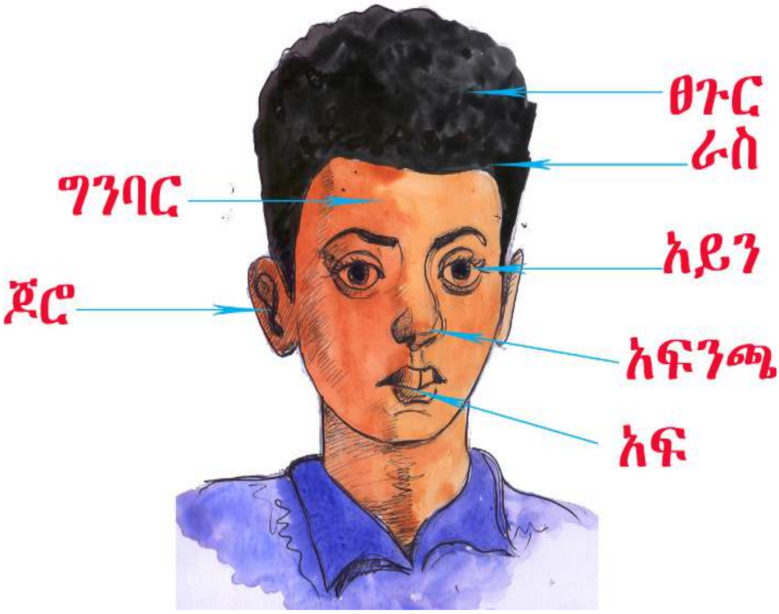

PDF Compressor Free Version

ለ/ ከአንገት በታች ያሉ የሰው ውጫዊ አካል ክፍሎች

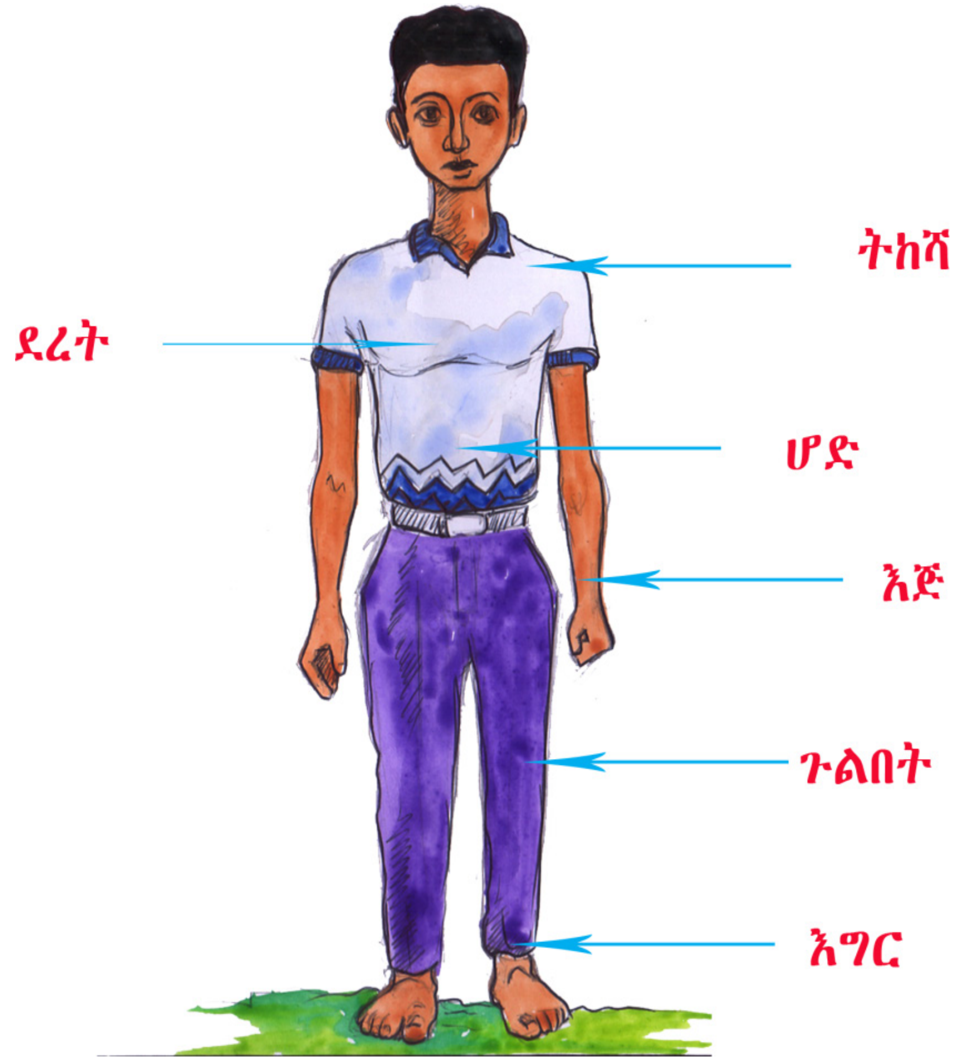

PDF Compressor Free Version

ሐ/ ሙሉ የሰው ውጫዊ አካል ክፍሎች

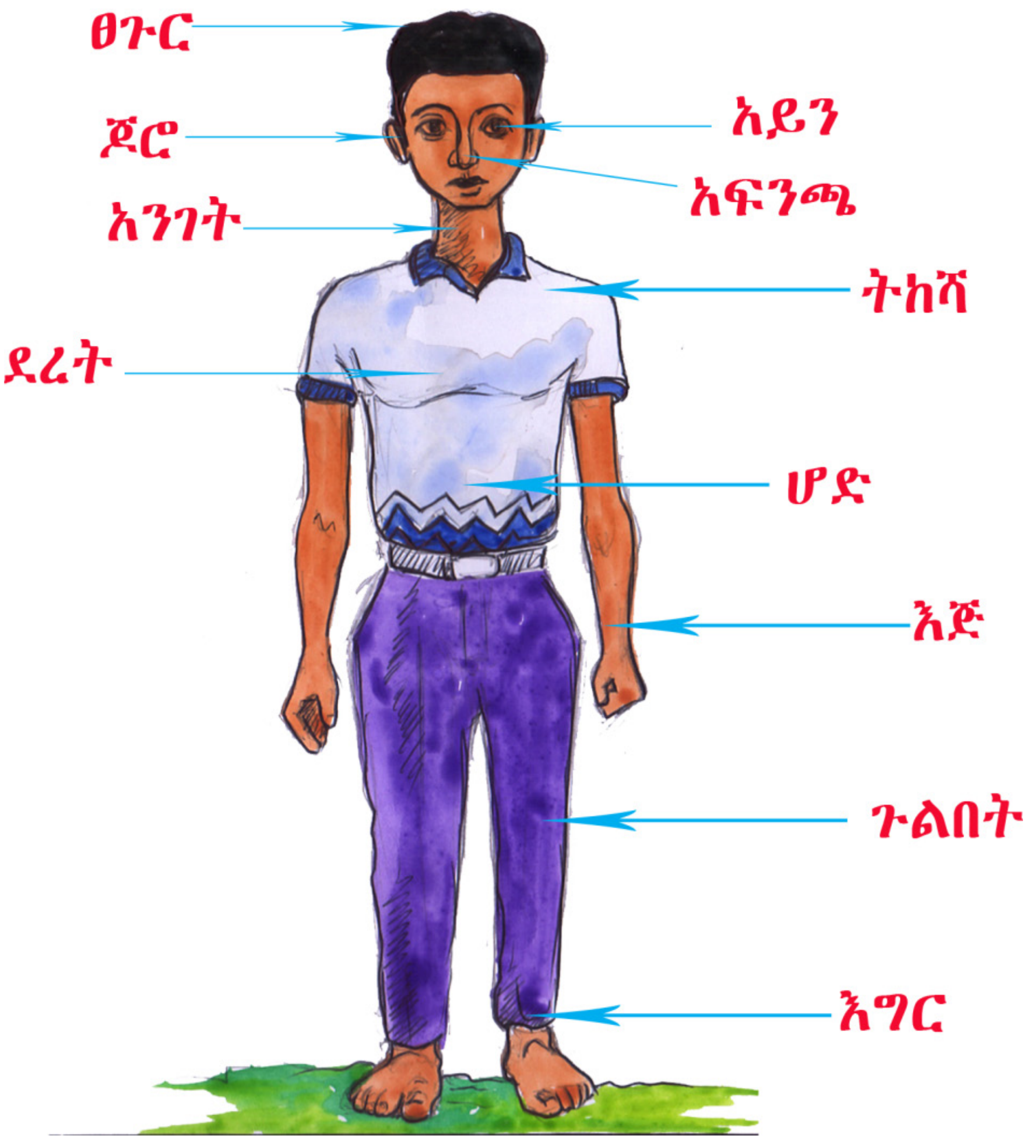

PDF Compressor Free Version

ተግባር 1.1

1. ውጫዊ የአካል ክፍሎቻችሁን ለርስበርሳችሁ አሳዩ፡፡
2. የእያንዳንዱን ውጫዊ የአካል ክፍሎች ከሚከተለው ሥዕል ላይ ለእርስበርሳችሁ አሳዩ፡፡

1.2. የስሜት ህዋሳት እና ጥቅሞቻቸዉ

ሀ. አምስቱ የስሜት ህዋሳት

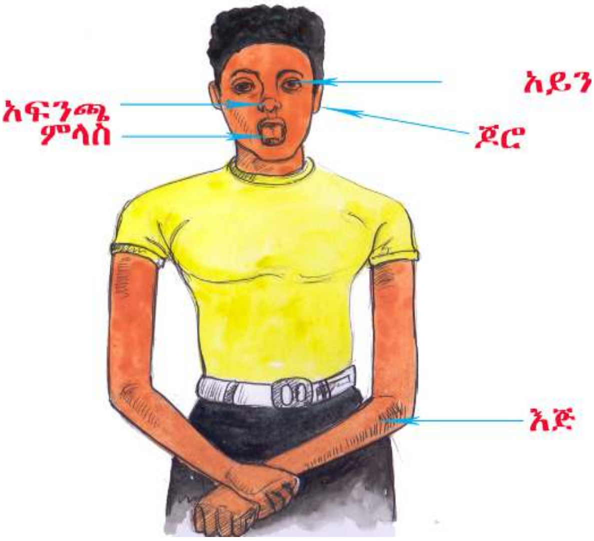

PDF Compressor Free Version

የግንዛቤ ጥያቄ

ከዚህ በታች ያሉትን የስሜት ህዋሳት ስሞች ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

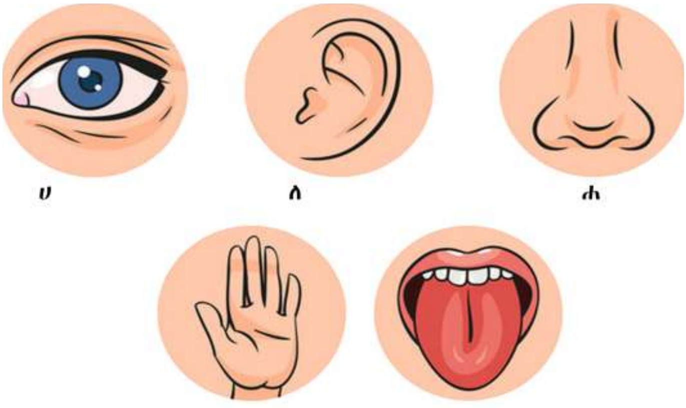

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. የስሜት ህዋሳቶቻችሁን ለጓደኞቻችሁ ተናገሩ፡፡
2. የስሜት ህዋሳቶቻችሁን ለጓደኞቻችሁ አሳዩ፡፡

ለ. የስሜት ህዋሳት ጥቅሞች

PDF Compressor Free Version

ለማየት ለመስማት

ለመቅመስ

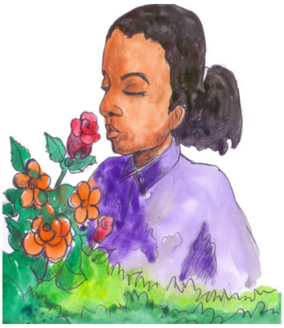

ለማሽተት

ለመዳሰስ

የግንዛቤ ጥያቄ

እነዚህን ሥዕሎች በመመልከት የስሜት ህዋሳቶችን ጥቅም ለጓደኞቻችሁ ተናገሩ፡፡

ሀ

ለ

ሐ

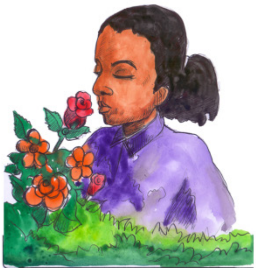

መ

ሠ

PDF Compressor Free Version

ተግባር 1.2

የስሜት ህዋሳቶችን ከጥቅሞቻቸው ጋር በመስመር በማገናኘት አዛምድ/አዛምጂ፡፡

1. ለማሽተት

2. ለመቅመስ

3. ለመዳሰስ

4. ለመስማት

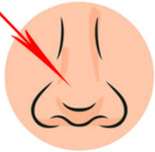

5. ለማየት

PDF Compressor Free Version

1.3. ለስሜት ህዋሳቶቻችን ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎች

የግንዛቤ ጥያቄ

ለስሜት ህዋሳቶቻችን ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎችን ተናገሩ፡፡

ፀሐይ ውስጥ
አለማንበብ

ጨለም ያለ ቦታ
ላይ አለማንበብ

ስለት ባላቸው ነገሮች
ጆሮን አለመነካካት

ከፍተኛ ከሆነ ድምፅ
ራስን መጠበቅ

PDF Compressor Free Version

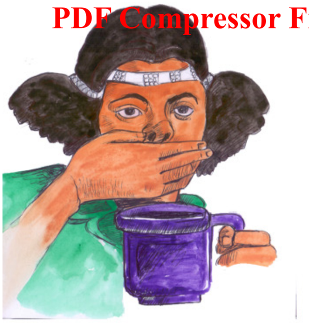

ምላስን የሚጎዱ ነገሮችን አለመቅመስ

አፍንጫን ነገሮችን አለመነካካት

ስለት ካላቸው ነገሮች ራስን መጠበቅ

1.4. በስሜት ህዋሳት መካከል ያለው ግንኙነት

የግንዛቤ ጥያቄ

የሚከተሉትን ሥዕሎች በመመልከት በስሜት ህዋሳት መካከል ያለውን ግንኙነት ተናገር/ተናገሪ፡፡

PDF Compressor Free Version

አፍንጫን በመያዝ
በምላስ መቅመስ

አፍን በመያዝ
በአፍንጫ ማሽተት

አፍና አፍንጫ ግንኙንት አላቸው፡፡

ተግባር 1.3

በስሜት ህዋሳቶች መካከል ያለውን ግንኙንት ለመረዳት

የሚያስፈልጉ ነገሮች፡- ሎሚ፤ ስኳር፤ ጨው፤ አበባ

1. አፍንጫን በመያዝ በምላስህ/ሽ ከረሜላ፤ ሎሚና ጨው ተራ በተራ ቅመስ/ሺ፤
2. በተመሳሳይ ሁኔታ አፍን በመያዝ አበባና ሎሚ አሽትት/ቺ፤
3. ከዚህ ሙከራ የተረዳህን/ሽን ለመምህርህ/ሽ ተናገር/ሪ፡፡

PDF Compressor Free Version

ተግባር 1.4

የስሜት ህዋሳቶችን ጥቅም ለመረዳት የበቆሎ፣ ማሽላ ወይም ፈንዲሻ ቆሎ እየተንጣጣ ሲቆላ መመልከት፡፡

ቆሎ ስንጣጣ የሚያወጣ ድምፅ በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ቀለም በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ሽታ በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያልን?

የቆሎውን ጥንካሬና ልስላሴ በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

የቆሎውን ጣዕም በየትኛው የስሜት ህዋስ እንለያለን?

PDF Compressor Free Version

1.5. የግል ንፅህናን መጠበቅ

የግንዛቤ ጥያቄ

በሥዕሎቹ ላይ እየተደረጉ ያሉትን ተግባራት ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

PDF Compressor Free Version

ተግባር 1.5

የሚከተሉትን ተግባራት በቅደም ተከተል በመተግበር አሳይ/አሳዪ፡፡

1. እጅን መታጠብ
2. ፊትን መታጠብ
3. እግርን መታጠብ

የሚያስፈልጉ ነገሮች፤

- ውሀ
- ሳሙና

PDF Compressor Free Version

ተግባር 1.6

በመስመር በማያያዝ አዛምድ/ጂ፡፡

ፊትን መታጠብ

ጥርስን መቦረሽ

እጅን መታጠብ

ገላን መታጠብ

PDF Compressor Free Version

ተግባር 1.7

የግል ንፅህናን መጠበቅ ያለውን ጥቅም ወላጆችህን/ሽን በመጠየቅ ለክፍሉ ተናገር/ሪ፡፡

ለሌሎች ሰዎች ጤንነት ማሰብ

የሽንት ቤትን ንፅህና

መጠበቅና መጠቀም

አፍና አፍንጫን

በመሸፈን መሳል

ስለት ያላቸውን ነገሮች በጋራ አለመጠቀም

PDF Compressor Free Version

1.6 ብርሃን

የግንዛቤ ጥያቄ

ብርሃን ምንድ ነው? ጨለማስ?

ብርሃን አከባቢያችንን ለማየት የሚረዳ ነው፡፡
ብርሃን ከብርሃን ምንጮች ይገኛል፡፡

የብርሃን ምንጮች

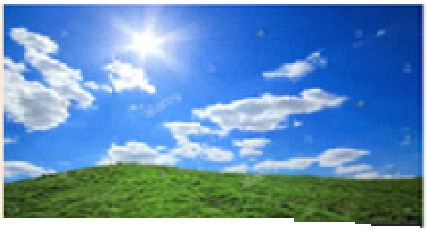

የፀሐይ ብርሃን

የከዋክብት ብርሃን

የአምፑል ብርሃን

የሻማ ብርሃን

PDF Compressor Free Version

ጨለማ

ጨለማ በብርሃን አለመኖር የሚከሰት ነው፡፡

ሀ/ ትክክለኛ የሆነውን መልስ ምረጥ/ጪ፡፡

1. በሬድዮ የሚተላለፈውን ድምፅ የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

   ሀ/ አፍንጫ ለ/ጆሮ

2. የነገሮችን ሽታ የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

   ሀ/ ምላስ ለ/አፍንጫ

3. የነገሮችን ጣዕም የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

   ሀ/ ምላስ ለ/እጅ

4. የነገሮችን የምናየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

   ሀ/ጆሮ ለ/አይን

5. የነገሮችን ሙቅትና ቅዝቃዜ የምንለየው በየትኛው የስሜት ህዋስ ነው?

   ሀ/እጅ ለ/አፍንጫ

PDF Compressor Free Version

ለ/ በመስመር በማያያዝ አዛምድ/ጂ፡፡

1. አፍንጫ

2. ጆሮ

3. ከንፈር

4. እግር

5. እጅ

ሐ/ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/ሺ፡፡

በሚከተለው ሥዕል ላይ የሚታዩትን የሰው ውጫዊ የአካል ክፍሎችን ተናገር/ሪ፡፡

PDF Compressor Free Version

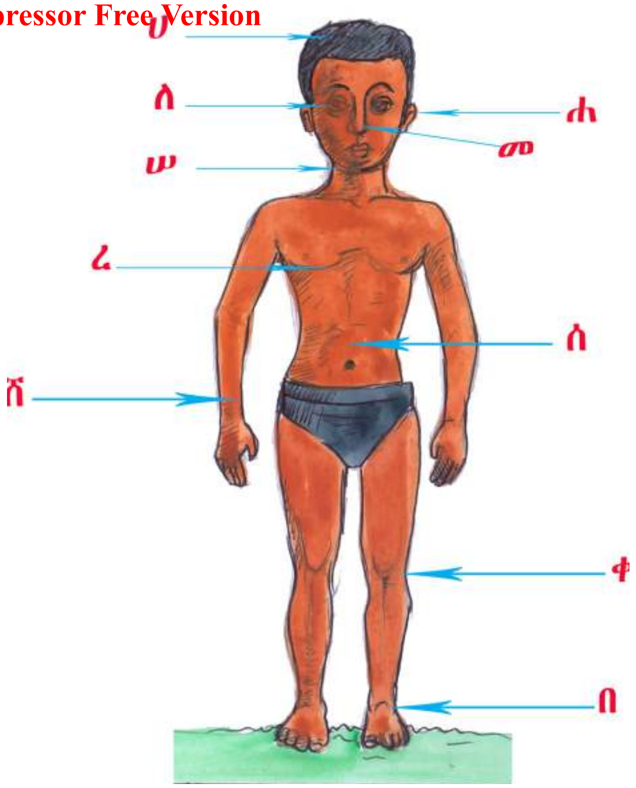

መ/ የሚከተሉትን የስሜት ህዋሳትን ጥቅም ተናገር/ሪ፡፡

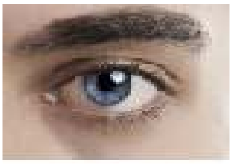

ሀ

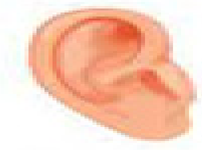

ለ

ሐ

መ

ሠ

1. ለአይን፣ ጆሮና አፍንጫ ሊደረጉ የሚገቡ ጥንቃቄዎች ምን ምን ናቸው?

PDF Compressor Free Version

ምዕራፍ 2
መገኛ

2.1. የመገኛ ምንነት

መገኛ የአንድ ነገር ወይም ቦታ ሚያመለክት ነው፡፡

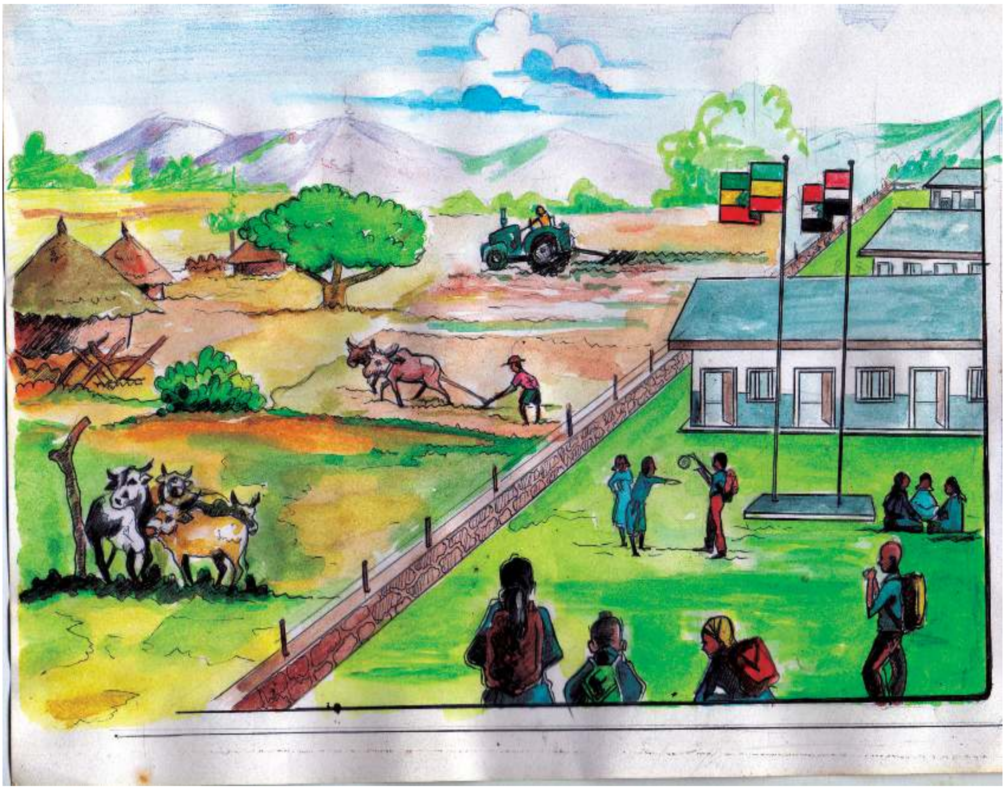

የግንዛቤ ጥያቄ

በዚህ ሥዕል ውስጥ ምን ምን ታያለህ/ሽ?

PDF Compressor Free Version

መምህራን በተማሪዎቹ ፊትለፊት ይገኛሉ፡፡
የመማሪያ ክፍሎች ከመምህራን በስተኋላ ይገኛሉ፡፡

ተማሪዎች በመማሪያ ክፍሎች ፊትለፊት ይገኛሉ፡፡

PDF Compressor Free Version

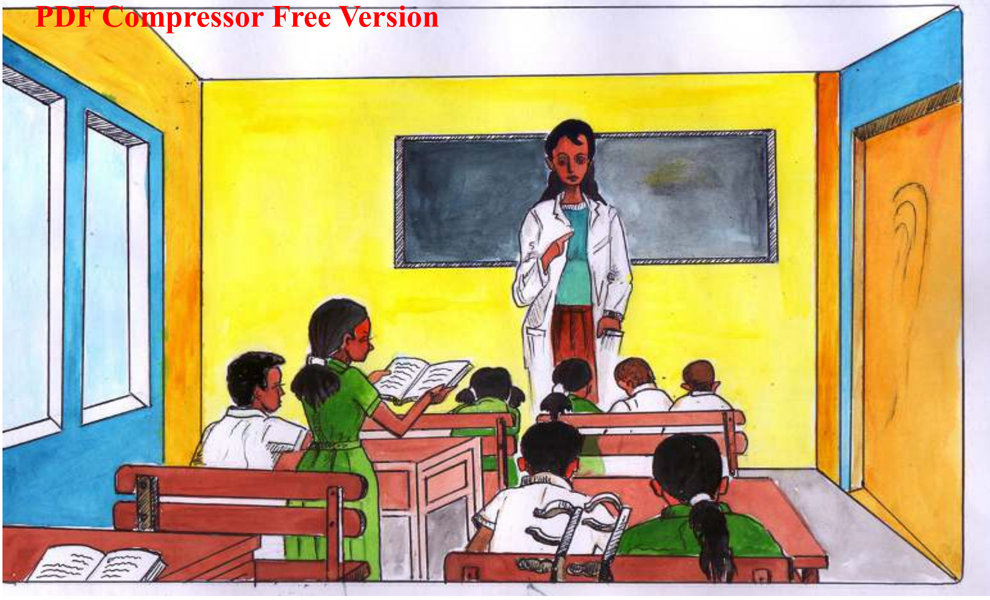

መምህርቷ ከተማሪዎች ፊትለፊት ትገኛለች፡፡

2.2 አቅጣጫዎች

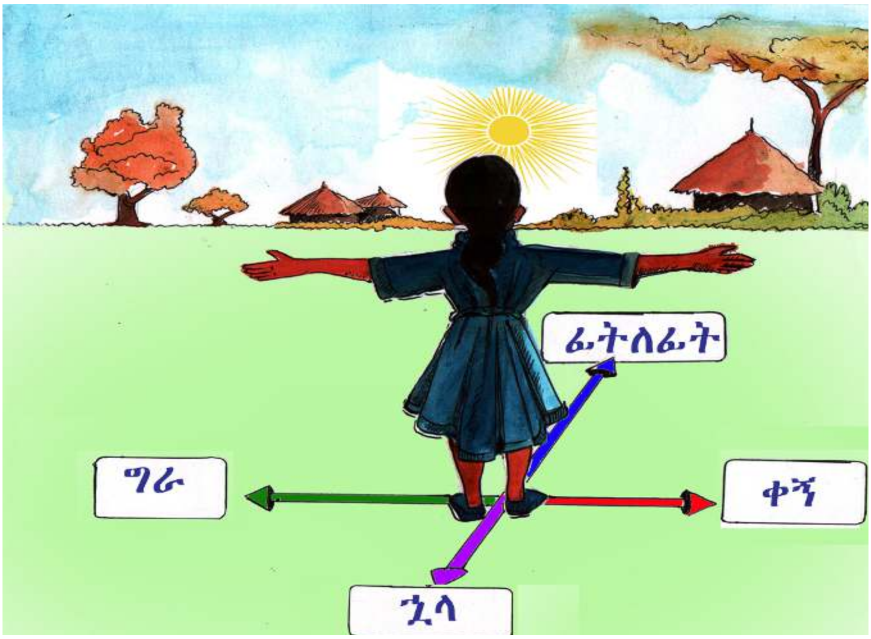

PDF Compressor Free Version

መኖሪያ ቤቶቹ ከተማሪዎቹ በስተኋላ ይገኛሉ፡፡
ትልቁ ዛፍ ከተማሪዎቹ በስተግራ ይገኛል፡፡

ስተግራ
በስተቀኝ
በስተኋላ
ፊትለፊት

PDF Compressor Free Version

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. ከብቶቹ ከተማሪዎቹ በየት በኩል ይገኛሉ?
2. ትምህርት ቤት ከተማሪዎቹ በየት በኩል ይገኛል?

መኖሪያ መንደሩ ከተማሪዎቹ በስተግራ ይገኛል፡፡
ትምህርት ቤቱ ከተማሪዎቹ በስተኋላ ይገኛል፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

ሱቅ ከተማሪዎች በየት በኩል ይገኛል?

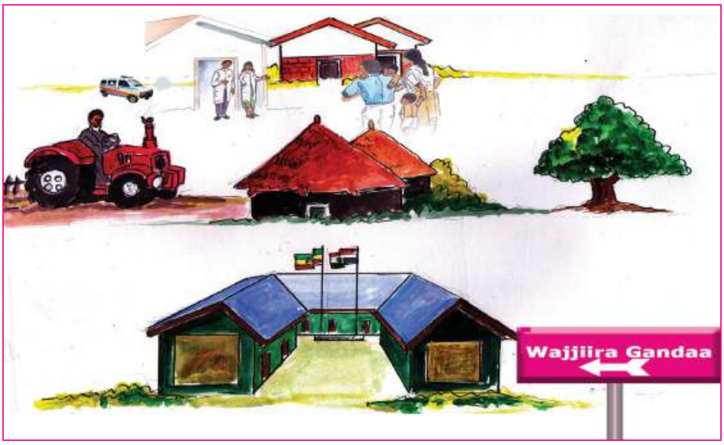

ጤና ኬላው ከመኖሪያ ቤቶቹ በስተኋላ ይገኛል፡፡

PDF Compressor Free Version

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. የቀበሌ ጽህፈት ቤቱ ከመኖሪያ ቤቶቹ በየት በኩል ይገኛል?
2. ትራክቴሩ ከመኖሪያ ቤቶቹ በየት በኩል ይገኛል?
3. የኦዳ ዛፉ ከመኖሪያ ቤቶቹ በየት በኩል ይገኛል?

2.3. የመኖሪያ መንደር፣ የመንገድና የትምህርት ቤት መገኛን በማነፃፀር ማየት

መንገድ በመኖሪያ መንደርና በትምህርት ቤት መሃከል ይገኛል፡፡

የመኖሪያ መንደር ከመንገድ በስተቀኝ ይገኛል፡፡

PDF Compressor Free Version

የግንዛቤ ጥያቄ

ትምህርት ቤት ከመንገድ በየት በኩል ይገኛል?

2.4 የጎረቤታችን ስምና መገኛ

የግንዛቤ ጥያቄ

ከቤታችሁ በስተግራና በስታቀኝ የሚገኙትን ጎረቤቶቻችሁን ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

የአቶ ቶላ ቤት

የወይዘሮ ቦንቱ ቤት

የአቶ ፈይሶ ቤት

የወይዘሮ ቦንቱ ቤት ከአቶ ፈይሶ ቤት በስተግራ በኩል ይገኛል፡፡

PDF Compressor Free Version

የማገናዘቢያ ጥያቄ

የአቶ ቶላ ቤት ከወይዘሮ ቦንቱ ቤት በየት በኩል ይገኛል?

ተግባር 2.1

የትምህርት ቤታችሁን ግቢ በመመልከት፡-

1. ሽንት ቤት ከመማሪያ ክፍላችሁ በየት በኩል ይገኛል?
2. የስፖርት ሜዳ ከመማሪያ ክፍላችሁ በየት በኩል ይገኛል?

PDF Compressor Free Version

የምዕራፍ 2 መልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ ሥዕሉን በመመልከት እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ/መልሺ፡፡

1. ባንኩ ከህንጻው ፊት ለፊት ይገኛል፡፡
2. መኖሪያ ቤቱ ከባንኩ ጀርባ ይገኛል፡፡
3. አምቡላንሱ ከሆስፒታል ፊት ለፊት ይገኛል፡፡
4. መኪና ከባንክ በስተኃላ ይገኛል፡፡

PDF Compressor Free Version

ለ/ ይህንን ሥዕል በመመልከት ጥያቄዎችን መልስ/ሺ፡፡

1. ከመኖሪያ ቤቱ በስተኋላ ምን ይገኛል?
2. በቆሎው ከቤቱ በየት በኩል ይገኛል?
3. በጎቹ ከቤቱ በየት በኩል ይገኛሉ?
4. ከብቶቹ ከመኖሪያ ቤቱ በየት በኩል ይገኛሉ?

ሐ/ የተግባር መልመጃ

1. የዛፎችና የመኖሪያ ቤቶችን ሥዕል ሳል/ይ፡፡
2. የነዚህን ሥዕሎች መገኛ በማነፃፀር ተናገር/ሪ፡፡

መ/ ከዚህ በታች ካሉት ጫማዎች የቀኝ እግር የሆነው የትኛው ነው?

ሀ ለ

PDF Compressor Free Version

ምዕራፍ 3

የተፈጥሮ አካባቢ

3.1 የአየር ጠባይ

ዳመና

ዝናብ

ንፋስ

ፀሐይ

ሙቀት

ቀዝቃዛ

የአየር ጠባይ በየጊዜው ይለዋወጣል፡፡

PDF Compressor Free Version

3.2. የተፈጥሮ ክስተቶች

ቀን፣ ሌሊት፣ በጋ፣ ክረምት፣ ፀደይ፣ በልግ፣ ድርቅ፣ ጎርፍ፣ ቀስተደመና

ሀ/ በመፈራረቅ የሚፈጠሩ፡-

1. ቀንና ሌሊት

ቀን ሌሊት

ፀሐይ ወጥታ እስከምትጠልቅ ድረስ ያለው ጊዜ ቀን ይባላል፡፡

ፀሐይ ጠልቃ እስከምትወጣ ድረስ ያለው ጊዜ ሌሊት ይባላል፡፡

PDF Compressor Free Version

2. ወቅቶች

ክረምት

የዝናብ ጊዜ፣ ችግኝ የሚተከልበት ጊዜ

ፀደይ

ዝናብ የሚያቆምበትና አበቦች የሚያብቡበት ጊዜ

በጋ

እህል የሚወቃበትና ምርት የሚሰበሰብበት ጊዜ

በልግ

ዝናብ አልፎ አልፎ የሚዘንብበትና ሣር የሚበቅልበት ጊዜ

PDF Compressor Free Version

ተግባር 3.1

1. የሚከተሉትን ሥዕሎች ተመልከት/ቺ፡፡ እያንዳንዱ ሥዕል ስለወቅት ምን ያሳያል?

ለ/አልፎ አልፎ የሚፈጠሩ የተፈጥሮ ክስተቶች

1. ቀስተ ደመና

የግንዛቤ ጥያቄ

ቀስተ ደመና በምን ጊዜ ይከሰታል?

PDF Compressor Free Version

ቀስተ ደመና የፀሐይ ብርሃን በዝናብ ውስጥ በሚያልፍበት ጊዜ ይፈጠራል፡፡

2. ጎርፍ

የግንዛቤ ጥያቄ

በአከባቢያችሁ ጎርፍ የሚከሰተው መቼ ነው?

ጎርፍ ዝናብ በሚበዛበት ጊዜ ይከሰታል፡፡

PDF Compressor Free Version

3. ድርቅ

የግንዛቤ ጥያቄ

ድርቅ የሚከሰተው መቼ ነው?

ድርቅ የሚከሰተው የዝናብ እጥረት ስኖር ነው፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

ከዚህ በታች ያሉትን የተፈጥሮ ክስተቶች በባህሪያቸው መሠረት በሠንጠረዡ ውስጥ ፃፍ/ፊ፡፡

ንፋስ	ጎርፍ	ክረምት	ፀደይ
በጋ	ቀን	ሌሊት	ድርቅ

አልፎ አልፎ ይከሰታል	በዙር እየተፈራረቀ ይከሰታል
ንፋስ	ክረምት

PDF Compressor Free Version

3.3. በአከባቢያችን የሚገኙ ሕይወት ያላቸውና ሕይወት የሌላቸው ነገሮች

1. በአከባቢያችን የሚገኙ ሕይወት ያላቸው ነገሮች

- እፅዋት
- እንስሳት

ሀ/ የአከባቢያችን እፅዋት

ጥድ

ግራር

ዝግባ

ኦዳ

PDF Compressor Free Version

በቆሎ

ቡና

ማሽላ

ሙዝ

ማንጎ

ቲማትም

ሸንኮራ አገዳ

ድንች

ጎመን

ተግባር 3.2

የትምህርት ቤታችሁን ግቢ በመመልከት የሚገኙትን እፅዋት ስም ተናገሩ፡፡

ለ/ የአከባቢያችን እንስሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

በአከባቢህ/ሽ የሚገኙትን እንስሳት ስም ተናገር/ሪ።.

PDF Compressor Free Version

ላም

ፈረስ

በግ

ውሻ

ድመት

ዶሮ

ወፍ

የሜዳ አህያ

ዋሊያ

ቀይ ቀበሮ

ዝንጀሮ

ጅብ

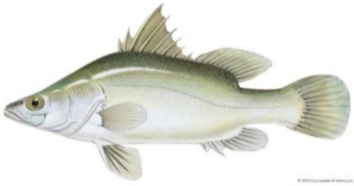

ዓሣ

አዞ

ዝንብ

PDF Compressor Free Version

ሕይወት ያላቸው ነገሮች ባህሪያት

1. የእፅዋት ባህሪያት

ሀ/ እፅዋት ያድጋሉ

ተግባር 3.3

1. በውሃ በተራሰ አፈር በተሞላ ፕላስቲክ ውስጥ የባቄላን ዘር በማስቀመጥ አብቅል/ይ፡፡
2. የበቀለውን ችግኝ የፀሐይ ብርሃን ባለበት ቦታ አስቀምጥ/ጪ፡፡
3. የዚህን ችግኝ ሁኔታ በየዕለቱ ተመልከት/ቺ፡፡
4. በችግኙ ላይ ያየሄውን ለውጥ ሥዕል ስለህ/ሽ ለጓደኞችህ/ሽ አሳይ፡፡

ለ/ እፅዋት ይራባሉ

PDF Compressor Free Version

ሐ/ እፅዋት ስሜት አላቸው

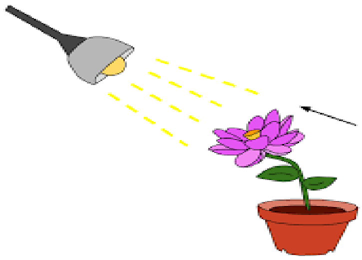

እፅዋት ብርሃን ወደ አለበት አቅጣጫ ያድጋሉ፡፡

ተግባር 3.4

1. በተግባር 3.3 ውስጥ ያበቀልከውን/ሺውን ችግኝ የፀሐይ ብርሃን በሚያስገባ መስኮት ላይ አስቀምጥ/ጪ፡፡
2. በዚህ ችግኝ ላይ በየዕለቱ የሚታዩትን ባህሪያት ተመልከት/ቺ፡፡
3. በዚህ ችግኝ ላይ የተመለከትከውን/የተመለከትሺውን በክፍል ውስጥ ተናገር/ሪ፡፡

2. የእንስሳት ባህሪያት

ሀ/ እንስሳት ያድጋሉ

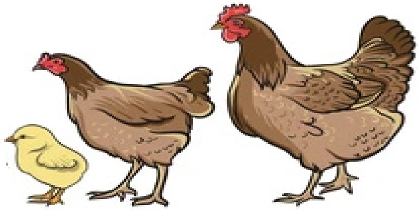

PDF Compressor Free Version

ለ/ እንስሳት ይራባሉ

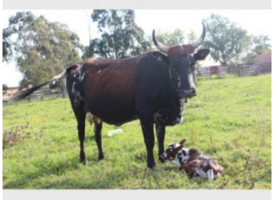

ሐ/ እንስሳት ይመገባሉ

PDF Compressor Free Version

መ/ እንስሳት የስሜት አላቸው

ሠ/ እንስሳት ይተነፍሳሉ

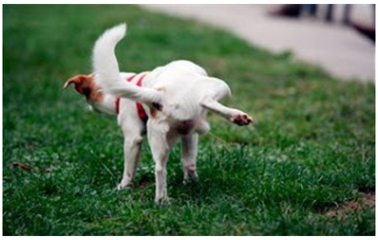

ረ / እንስሳት ከቦታ ቦታ ይንቀሳቀሳሉ

PDF Compressor Free Version

የማንባቤ ጥያቄ

እፅዋትንና እንስሳትን የሚያመሳስሉ ባህሪያትን ተናገር/ሪ፡፡

የአካባቢያችን እንስሳት ምድብ

የቤት እንስሳት
የዱር እንስሳት

1. የቤት እንስሳት

የቤት እንስሳት ከሰው ጋር ተላምደው የሚኖሩ ናቸው።

ዶሮ

አህያ

በግ

ፍየል

በቅሎ

ፈረስ

ድመት

ውሻ

በሬ

PDF Compressor Free Version

በመኖሪያ አከባቢህ/ሽ ከሰው ጋር ተላምደው የሚኖሩ እንስሳት ምን ምን ናቸው?

የቤት እንስሳት ምድቦች

ሀ/ ለምግብነት የሚውሉ የቤት እንስሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

በአከባቢያችሁ ለምግብነት የሚውሉ የቤት እንስሳትን ለእርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

ለ/ ለመጓጓዣነት የሚውሉ የቤት እንስሳት

የግንዛቤ ጥያቄ

በአከባቢያችሁ ለመጓጓዣነት የሚያገለግሉ የቤት እንስሳትን ለርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

2. የዱር እንስሳት

የዱር እንስሳት ከሰው ጋር ያልተላመዱ እንስሳት ናቸው፡፡

ጅብ

ዝንጀሮ

ዋሊያ

PDF Compressor Free Version

አንበሳ

ቀይ ቀበሮ

ከርከሮ

ጦጣ

እባብ

ጥንብ አንሳ

አዞ

ጉርጥ

የግንዛቤ ጥያቄ

በአካባቢያችሁ የሚገኙ የዱር እንስሳት የሚኖሩት የት ነው?

የእንስሳት ምድብ

እንስሳት በአፈጣጠራቸው በተለያዩ ቡድኖችይመደባሉ፡፡

1. በአረባባቸው

PDF Compressor Free Version

ሀ/ እንቁላል በመጣል የሚራቡ

ዶሮ

ወፍ

እባብ

አዞ

ለ/ በመውለድ የሚራቡ

ውሻ

የሌሊት ወፍ

ሰው

አህያ

ላም

አይጥ

PDF Compressor Free Version

2. በእንቅስቃሴያቸው

ሀ/ የሚበሩ እንስሳት

ጅግራ

ጥንብ አንሳ

ጭልፊት

ለ/ በመሬት ላይ የሚሳቡ እንስሳት

ዘንዶ

እባብ

ሐ/ በእግራቸው የሚራመዱ እንስሳት

ሰጎን

ዝሆን

ሚዳቋ

3. በእግራቸው ብዛት

ሀ/ አራት እግር ያላቸው እንስሳት

PDF Compressor Free Version

ቀበሮ ፍየል ላም

ለ/ ሁለት እግር ያላቸው እንስሳት

ቆቅ

ዳክዬ

ሰጎን

ሐ/ ስድስት እግር ያላቸው እንስሳት

ዝንብ

ንብ

አንበጣ

መ/ እግር የሌላቸው እንስሳት

ቀንድ አውጣ

እባብ

ዓሣ

4. በአመጋገባቸው

አንዳንድ እንስሳት እፅዋትን ይመገባሉ፡፡

አንዳንድ እንስሳት ሥጋን ይመገባሉ፡፡

PDF Compressor Free Version

የማነቃቂያ ጥያቄ

ከዚህ በታች የሚገኙ እንስሳት ምን ይመገባሉ?

ቀይ ቀበሮ በግ

ሀ/ እፅዋትን የሚመገቡ እንስሳት

ቀጭኔ

የሜዳ አህያ

ፈረስ

ላም

በጎች

ፍየል

ጥንቸል

ድኩላ

PDF Compressor Free Version

ለ/ ሥጋን የሚመገቡ እንስሳት

ቀበሮ

አንበሳ

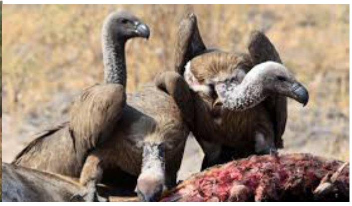

ጥንብ አንሳ

ጅብ

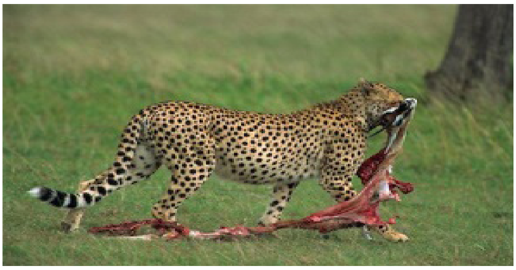

ነብር

ሐ/ እፅዋትንና ሥጋን የሚመገቡ እንስሳት

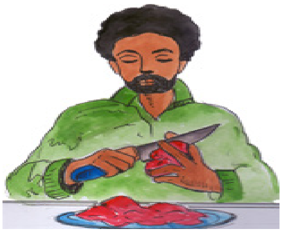

ሰው

ዝንጀሮ

አይጥ

5. በመኖሪያ ሥፍራቸው

ሀ/ በመሬት ላይ የሚኖሩ እንስሳት

ቀበሮ

ዝሆን

አህያ

PDF Compressor Free Version

ለ/ በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት

ጉማሬ

ዓሣ

ሐ/ በመሬት ላይና በውሃ ውስጥ የሚኖሩ እንስሳት

እንቁራሪት

ጉርጥ

6. በቆዳቸው ሽፋን

ሀ/ ሰውነታቸው በጠንካራ ቆዳ የተሸፈነ እንስሳት

አዞ

ዓሣ

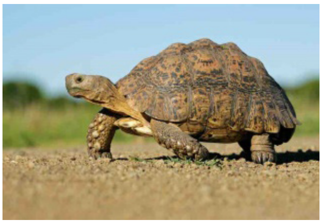
ዔሊ

ለ/ ፀጉር ያላቸው እንስሳት

ጦጣ

ፍየል

ፈረስ

PDF Compressor Free Version

ሐ/ ክንፍ ያላቸው እንስሳት

እርግብ

ጭልፊት

ዶሮ

ጥያቄ:

በሠንጠረዥ ውስጥ ለተሰጡት እንስሳት ምግባቸውን ፃፍ/ፊ፡፡

እንስሳት	ምግብ
	እፅዋት
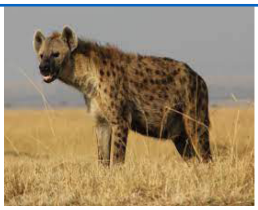	

PDF Compressor Free Version

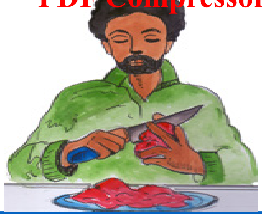	

2. ሕይወት የሌላቸው ነገሮች

በአከባቢያችን የሚገኙ ሕይወት የሌላቸው ነገሮች

ድንጋይ

ጠረጴዛ

ኳስ

መጽሓፍ

እስክርብቶ

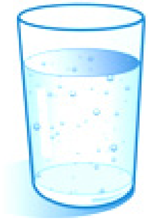
ውሃ

ሕይወት የሌላቸው ነገሮች፡-

- አያድጉም
- አይመገቡም
- አይራቡም
- አይተነፍሱም
- አይንቀሳቀሱም

PDF Compressor Free Version

ተግባር 3.6.

የሚከትሉትን ነገሮች ሕይወት ባላቸውና ሕይወት በሌላቸው መድብ/ቢ

ዝግባ

ወንበር

ድንጋይ

ጉንዳን

ቢራቢሮ

ሽንኩርት

መኪና

ሚስማር

ማገዶ

ሣር

ሕይወት ያላቸው	ሕይወት የሌላቸው
ጉንዳን	ድንጋይ

PDF Compressor Free Version

3.4 የግልና የአካባቢ ንፅህና

ምግብን ከመመገብ በፊትና ከተመገቡ በኋላ እጅን መታጠብ

ጥርስን መቦረሽ

ገላን መታጠብ

ልብስን ማጠብ

መኖሪያ ቤትን ማፅዳት

አካባቢን ማፅዳት

PDF Compressor Free Version

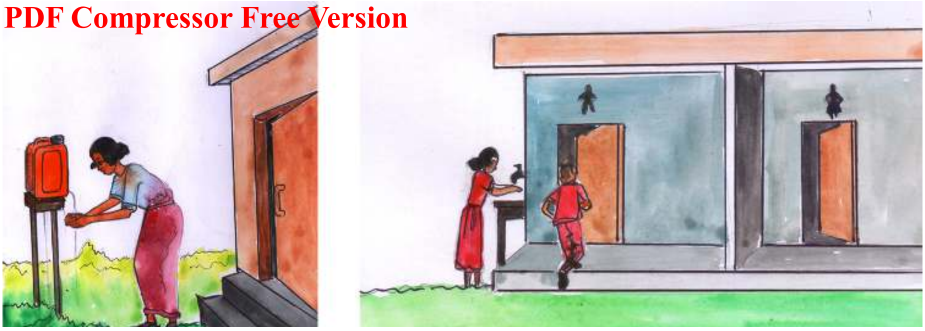

ሽንት ቤት ከተጠቀሙ በኃላ እጅን መታጠብ

ንፅህናው የተጠበቀ ሽንት ቤት መጠቀም፡፡

ቆሻሻን በተዘጋጀለት ቦታ መጣል

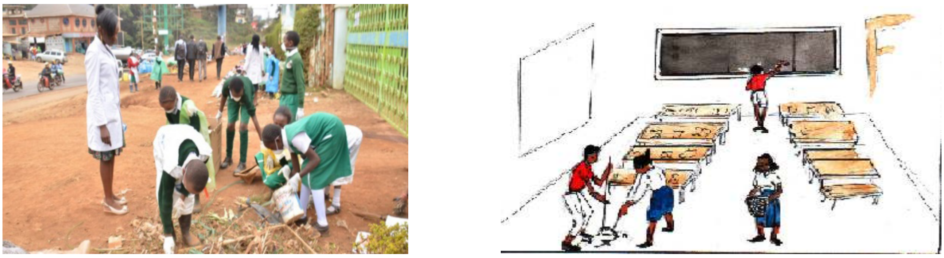

የመማሪያ ክፍልንና የትምህርት ቤትን ግቢ ማፅዳት

PDF Compressor Free Version

የግንዛቤ ጥያቄ

የግልና የአከባቢ ንፅህና ለመጠበቅ የሚያስፈልጉ ሌሎች ነገሮች ጥቀስ/ሺ።

የምዕራፍ 3 መልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ጪ።

1. ክረምትን ተከትሎ የሚመጣ ወቅት ምን ይባላል?
   ሀ/ ፀደይ ለ/ በልግ ሐ/ በጋ መ/ ክረምት
2. እንቁላል በመጣል የሚራባው የትኛው ነው?
   ሀ/ በግ ለ/ አይጥ ሐ/ ሰጎን መ/ ድመት
3. በመውለድ የሚራባው የትኛው ነው?
   ሀ/ አዞ ለ/ እባብ ሐ/ ዶሮ መ/ ፈረስ
4. ጠንካራ የቆዳ ሽፋን ያለው የትኛው ነው?
   ሀ/ አዞ ለ/ዶሮ ሐ/ ላም መ/ አህያ
5. መሬት ላይ በመሳብ የሚሄደው የትኛው ነው?
   ሀ/ ጥንብ አንሳ ለ/ ኤሊ ሐ/ እባብ መ/ ጥንቸል
6. በአከባቢያችን በዓመት ውስጥ ስንት ወቅቶች አሉ?
   ሀ/ ሁለት ለ/ ሦስት ሐ/ አራት መ/ አንድ
7. የተፈጥሮ ክስተት የሆነ የትኛው ነው?
   ሀ/ቀስተ ደመና ለ/ ጎርፍ ሐ/ድርቅ መ/ ሁሉም

PDF Compressor Free Version

ለ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/ሺ

8. በዚህ ሥዕል ላይ ያሉ ቁጥሮች የትኛው ወቅት ይወክላሉ?

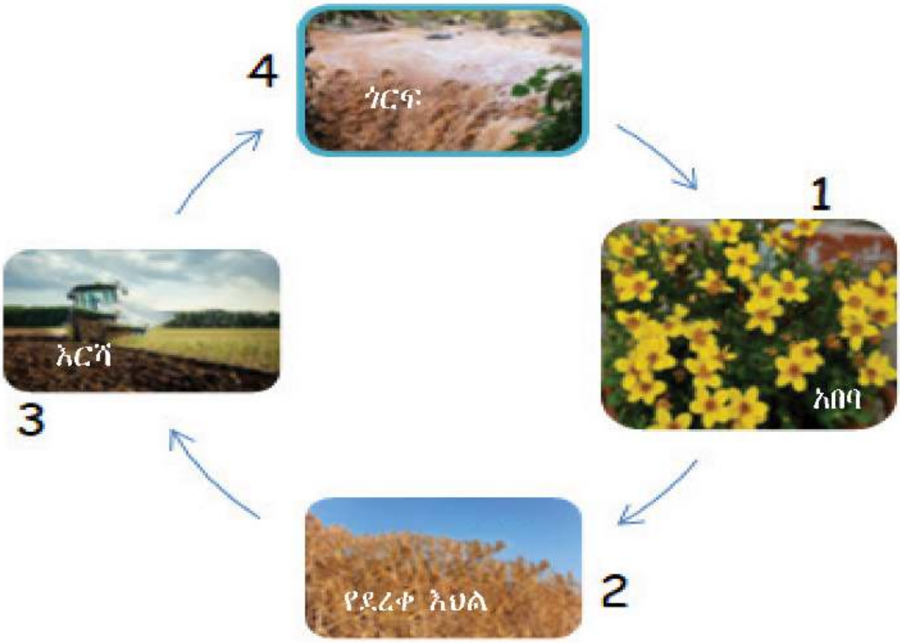

9. ድርቅ የሚከሰትው ምን ጊዜ ነው?

10. ሕይወት ያላቸውን ነገሮች ባህሪያት ዘርዝር/ሪ፡፡

11. ሕይወትየ ሌላቸውን ነገሮች ባህሪያት ዘርዝር/ሪ፡፡

PDF Compressor Free Version

ምእራፍ 4

ማህበራዊ አከባቢ

4.1. የቤተሰብ አባላትና የሥራ ድርሻቸው

የቤተሰብ አባላት

አባት
እናት
ልጆች

የግንዛቤ ጥያቄ

የቤተሰብህን/ሽን አባላት ስም ለጓደኛህ/ሽ ተናገር/ሪ።

PDF Compressor Free Version

4.1. የቤተሰብ አባላት የሥራ ድርሻ

1. የአባትና እናት የሥራ ድርሻ

ልጆችን መንከባከብና ማሳደግ

ምግብ መስጠት

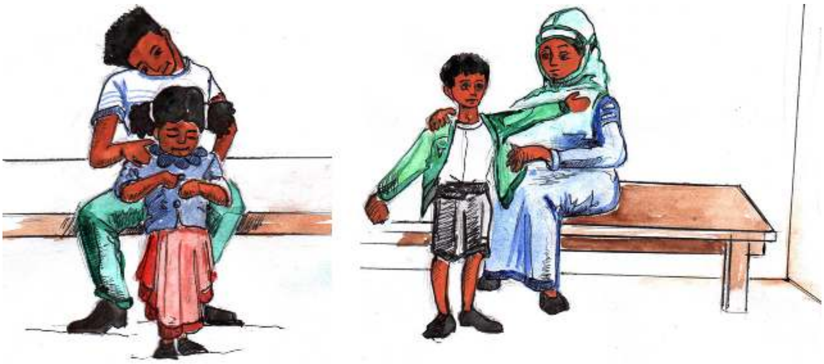

ልብስ ማልበስ

ማጫወት

መምከር

PDF Compressor Free Version

ንፅህናችንን መጠበቅ

እጅን ማጠብ

ፊትን ማጠብ

PDF Compressor Free Version

እግርን ማጠብ

ፀጉርን ማጠብ

PDF Compressor Free Version

ገላን ማጠብ

ልጆችን ማስተማር

PDF Compressor Free Version

ልጆችን ማስጠናት

ተግባር 4.1

የቤተሰብህን/ሽን የሥራ ድርሻ ከጓደኛህ/ሽ ጋር በመወያየት ለክፍሉ ግለፅ/ጪ።

PDF Compressor Free Version

2. የልጆች ድርጊት

ፊትን መታጠብ

እጅን መታጠብ

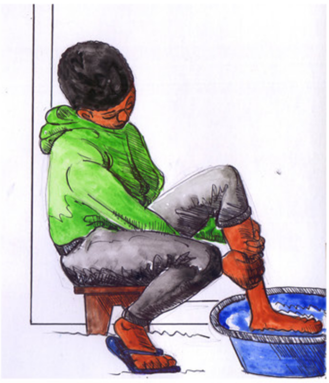

እግርን መታጠብ

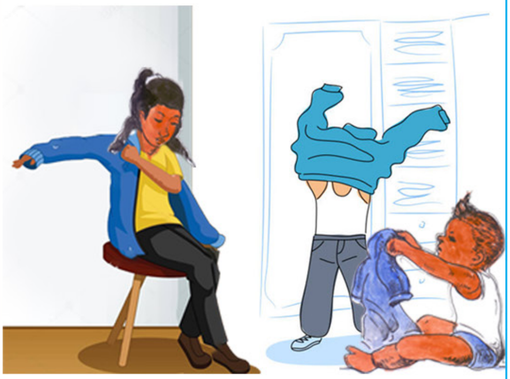

ልብስን መልበስ

ጫማን ማድረግ

አልጋን ማንጠፍ

PDF Compressor Free Version

መጫወት

ኳስ መጫወት

የገመድ ዝላይ

የገበጣ ጨዋታ

የብይን ጨዋታ

ቅልብልቦሽ መጫወት

PDF Compressor Free Version

በሚችሉት መጠን ቤተሰብን መርዳት

እጅ ማስታጠብ

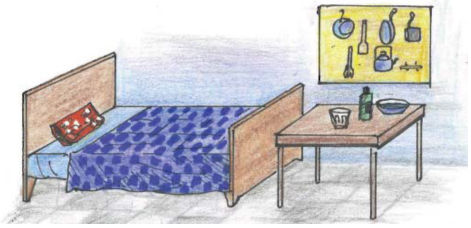

ቤት ማፅዳት

ችግኝ ውሃ ማጠጣት

መማር

የቤት ሥራ መሥራት

ማጥናት

PDF Compressor Free Version

4.2 ለቤተሰብ ኑሮ የሚያስፈልጉ መሠረታዊ ነገሮች

የግንዛቤ ጥያቄ

ለመኖር ምን ያስፈልጋል?

ሀ/ ምግብ

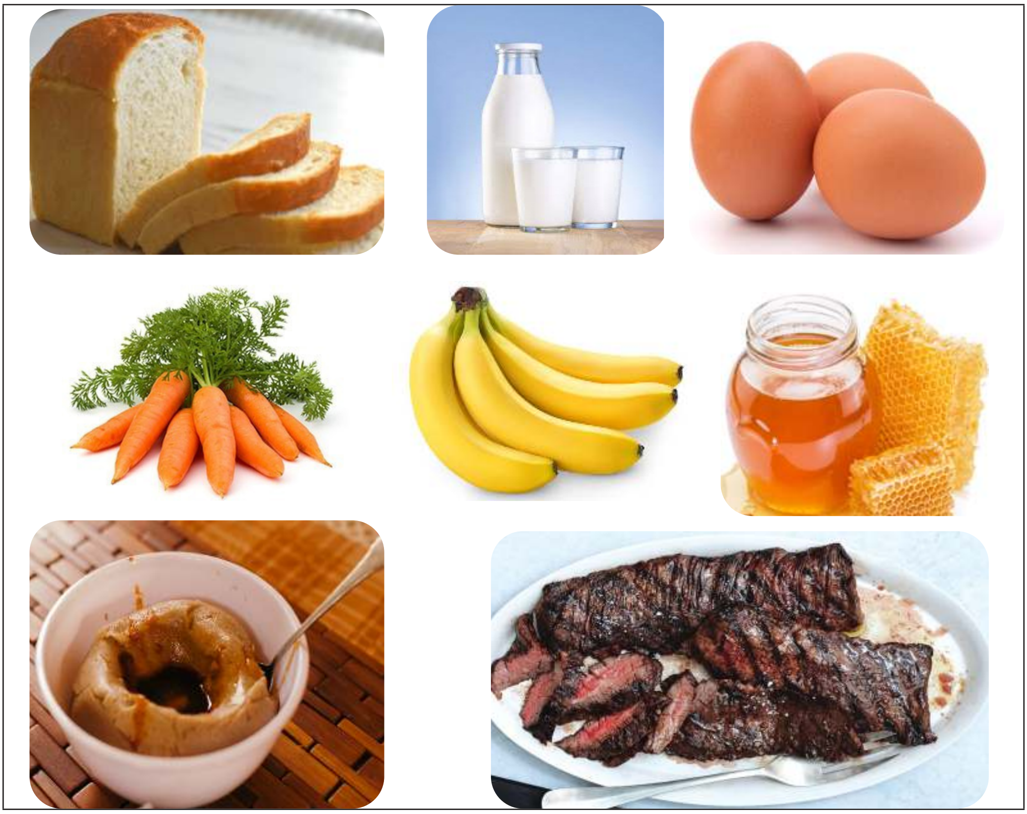

የግንዛቤ ጥያቄ

በቤተሰብህ/ሽ ውስጥ ያለህን/ሽን የሥራ ድርሻ ግለፅ/ጪ፡፡

PDF Compressor Free Version

ለ/ ልብስ

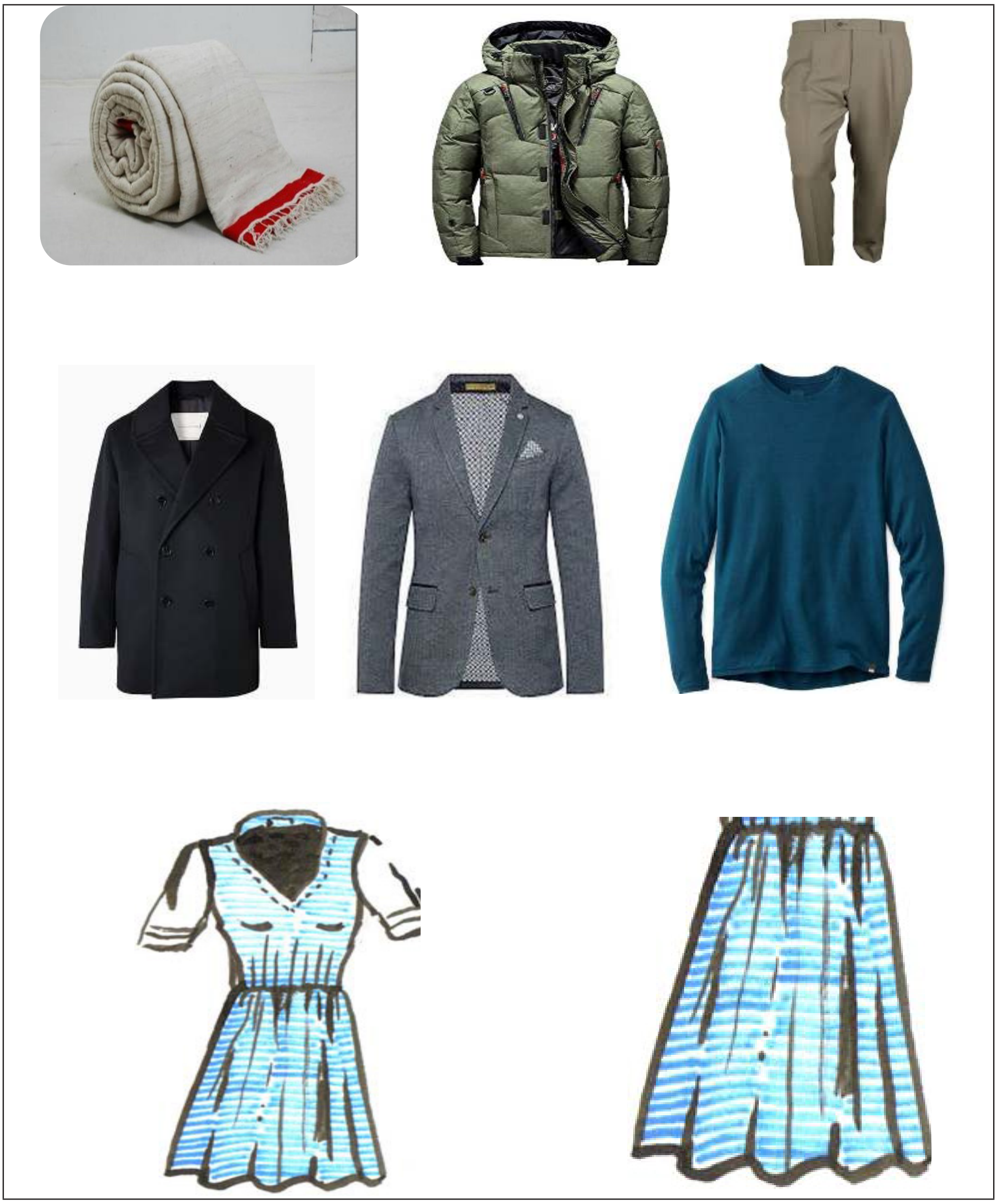

PDF Compressor Free Version

ሐ/ መኖሪያ ቤት

PDF Compressor Free Version

4.3 የትምህርት ቤታችን ማህበረሰብ

የግንዛቤ ጥያቄ

ትምህርት ቤት ውስጥ እነማን ይገኛሉ?

የትምህርት ቤት ማህበረሰብ

4.4 የትምህርት ቤት ማህበረሰብ ግንኙነት

የግንዛቤ ጥያቄ

1. በትምህርት ቤት ውስጥ ምን ምን በጋራ ትሠራላችሁ?
2. በትምህርት ቤት ውስጥ ከጓደኞቻችሁ ጋር የሚትጫዌወቱትን ጫወታዎች እርስበርሳችሁ ተናገሩ፡፡

PDF Compressor Free Version

በጋራ መጫወት

ተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ በጋራ የሚጫወቷቸው የተለያዩ አይነት ጫወታዎች

PDF Compressor Free Version

አብሮ መማር

PDF Compressor Free Version

የመማሪያ ክፍልን በጋራ ማጽድት

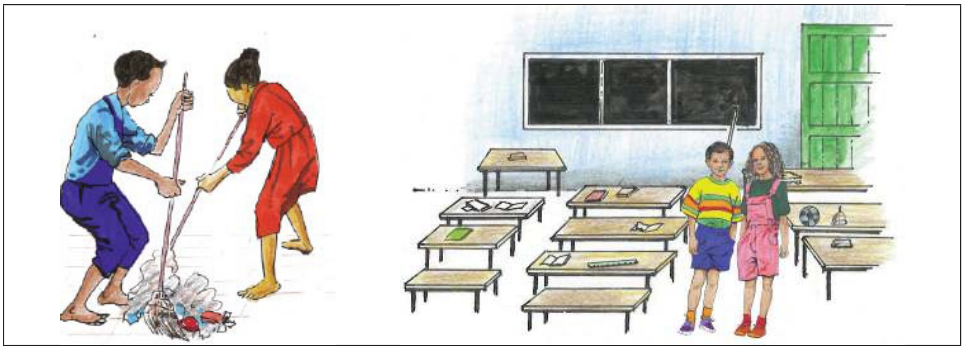

የትምህርት ቤት ቅጥር ግቢን በጋራ ማጽዳት

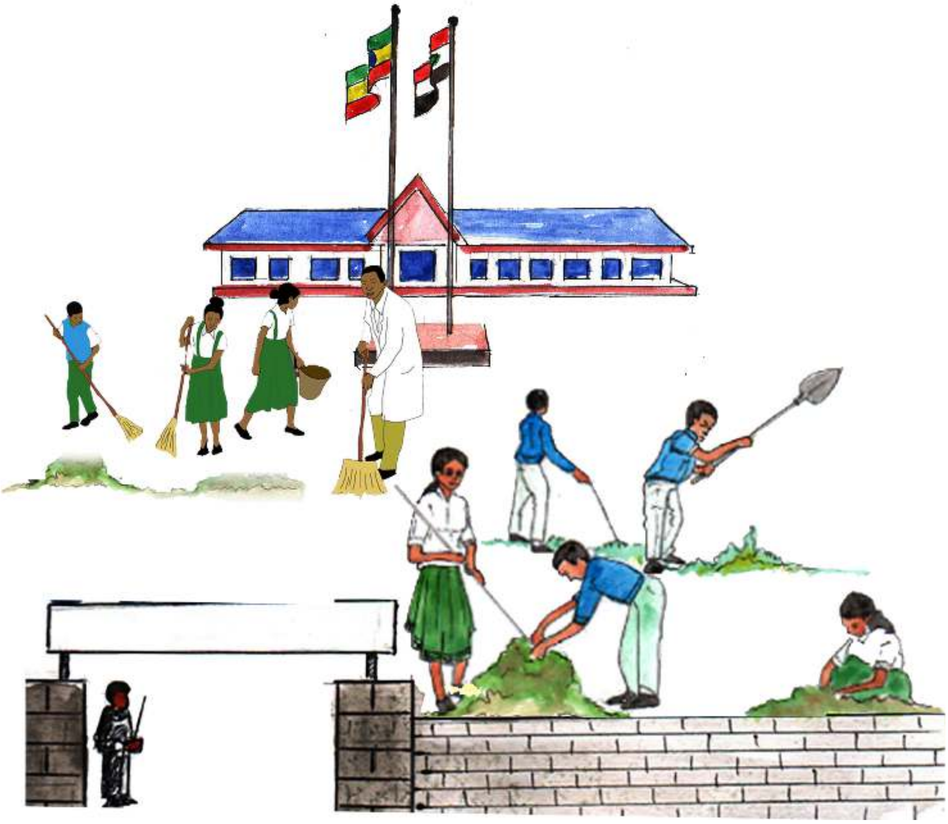

PDF Compressor Free Version

ችግኞችን በጋራ መንከባከብ

4.5 የትምህርት ቤት ሥርዓት ደምብ

የደምብ ልብስን መልበስ የሰንደቅ ዓላማ ሥርዓትን ማክበር የትምህርት ጊዜን ማክበር እፅዋትን መንከባከብ የቤት ሥራን መሥራት የትምህርት ቤትን ማህበረሰብ ማክበር የግል ንፅህናን መጠበቅ ተራን ጠብቆ መጫወት

የግንዛቤ ጥያቄ

በትምህርት ቤት ሊከበር የሚገባውን ሥነምግባር ለጓደኛህ/ሽ ተናገር/ሪ።

PDF Compressor Free Version

የምዕራፍ 4 መልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ።

1. ልጅን ማሳደግ የእናት ድርሻ ብቻ ነው።
2. ለልጆች አብሮ መጫወት መልካም ነው።
3. የወላጆች ድርሻ ልጆችን ተንከባክበው ማሳደግ ነው።
4. ከትምህርት ቤት ሥነምግባር ውስጥ አንዱ መምህራንን ማክበር ነው።

ለ/ ትክክል የሆነውን ምረጥ/ጪ

5. ቤተሰብ የሆነው የቱ ነው?

   ሀ/ አባት ለ/ ልጆች ሐ/ እናት መ/ ሁሉም

6. ለቤተሰብ ኑሮ መሠረታዊ የሆነው የቱ ነው?

   ሀ/ ጫወታ ለ/ መኪና ሐ/ልብስ መ/ መዝናናት

7. የትምህርት ቤት ሥነምግባር የሆነው የቱ ነው?

   ሀ/ የደምብ ልብስን መልበስ
   ለ/ እፅዋትን መንከባከብ
   ሐ/የሰንደቅዓላማ ሥርዓትን ማክበር
   መ/ ሁሉም

ሐ/ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/መልሺ

1. ለቤተሰብ ኑሮ መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች ምን ምን ናቸው?
2. በቤተሰብ ውስጥ የልጆች ድርሻ ምንድነው?
3. የትምህርት ቤት ማህበረሰብ አባላትን ዘርዝር/ሪ።
4. በትምህርት ቤት ውስጥ ተማሪዎች ምን ምን በጋራ ይሠራሉ?

PDF Compressor Free Version

ምእራፍ 5

ትኩረት የሚሹ ዋና ዋና ጉዳዮች

5.1. የመንገድ አጠቃቀም ጥንቃቄ

1. መሠረታዊ የትራፊክ ደምቦች/ሕጎች፡-

ሀ/ በመንገድ ላይ በግራ በኩል መሄድ
ለ/ መንገድ ስናቋርጥ ዜብራ ምልክትን መጠቀም
ሐ/ የትራፊክ መብራት ምልክቶችን ማክበር
መ/ በመንገድ ላይ አለመጫወት
ሠ/ የትራፊክን መመሪያ መከተል
ረ/ የእግር መንገድን ጠብቆ መሄድ

ሀ/ በመንገድ ላይ በግራ በኩል መሄድ

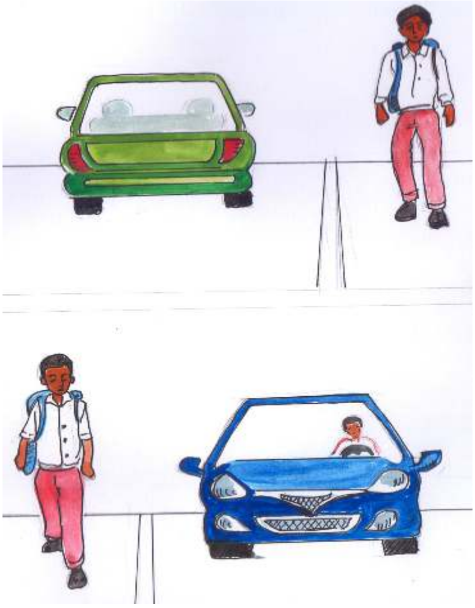

PDF Compressor Free Version

ለ/ መንገድ በማቋረጥ ዜብራ ምልክትን መጠቀም

ሐ/ የትራፊክ መብራት ምልክቶችን ማክበር

የሦስቱ የትራፊክ ቀለሞች ትርጉም ለእግረኞች

ቀይ ሲበራ ተሻገር/ሪ ማለት ነው፡፡

በጫ ሲበራ ተዘጋጅ/ጂ ማለት ነው፡፡

አረንጓዴ ሲበራ ቁም/ሚ ማለት ነው፡፡

PDF Compressor Free Version

መ/ መንገድን ከማቋረጣችን በፊት ግርራና ቀኝ በማየት በጥንቃቄ መሻገር

ሠ/ በመንገድ ላይ አለመጫወት

ረ/ የእግር መንገድን ጠብቆ መሄድ

PDF Compressor Free Version

የግንዛቤ ጥያቄ

መከበር ያለባቸው መሠረታዊ የትራፊክ ደንቦች/ሕጎች ምንምን ናቸው?

2. የትራፊክን ደምቦች/ሕጎች ባለማክበር የሚከሰቱ አደጋዎች

የግንዛቤ ጥያቄ

ያየሄውን/ሺውን ወይም የሰማሃውን/ሺውን ለአስትማሪ ተናገር/ሪ።

PDF Compressor Free Version

5.2 ኤችአይቪ/ኤድስ

ኤችአይቪ የኤድስን በሽታ የሚያስይዝ ቫይረስ ነው። ኤድስ መድኃኒት ሌለው ተላላፊ በሽታ ነው።

ኤችአይቪ/ኤድስ የሚተላለፍባቸው መንገዶች

- ስለት ያላቸውን መሣሪያዎች በጋራ በመጠቀም።
- በዚህ ቫይረስ የተበከለውን ደም በመንካት

የግንዛቤ ጥያቄዎች

1. ኤድስ ምንድነው?
2. የኤድስን በሽታ የሚያስይዝ ቫይረስ ምን ይባላል?

ኤችአይቪ/ኤድስ ጉዳቶች

1. ለተለያዩ በሽታዎችና ለሞት ያጋልጣል፡፡

PDF Compressor Free Version

2. ልጆችን ያለወላጅ በማስቀረት ለችግር ያጋልጣል፡፡

የግንዛቤ ጥያቄ

በኤችአይቪ/ኤድስ ምክንያት የሚደርሱትን ጉዳቶች ዘርዝር/ሪ፡፡

ኤችአይቪ/ኤድስ የማይተላለፍባቸው መንገዶች

1. በመጨባበጥ

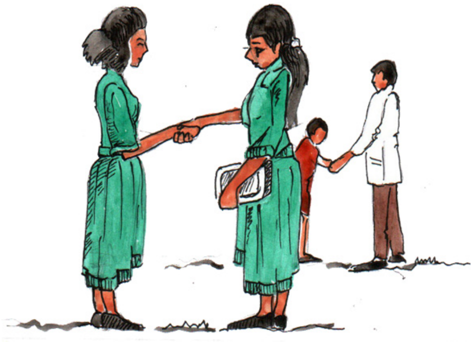

PDF Compressor Free Version

2. አብሮ በመጫወት

3. በመተቃቀፍ

4. አብሮ በመብላት

PDF Compressor Free Version

5. አብሮ በማጥናት

6. በጋራ በመወያየት

ኤችአይቪ/ኤድስ የማይተላለፍባቸውን ሌሎች መንገዶች በመጻፍ በክፍል ውስጥ አንብብ/ቢ።

PDF Compressor Free Version

የምዕራፍ 5 የመልመጃ ጥያቄዎች

ሀ/ እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ/ሺ።

1. ከትራፊክ ደምቦች/ሕጎች ውስጥ አንዱ መንገድ ስናቋርጥ ዜብራ ምልክትን መጠቀም ነው።
2. በመኪና መንገድ ላይ ስንጓዝ ግራን ይዞ መሄድ።
3. ኤችአይቪ ቫይረስ ተላላፊ አይደለም።

ለ/ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ/ ምረጪ።

1. በመንገድ ላይ ስትሄድ/ጂ ማድረግ ያለብህ/ሽ የትኛውን ነው?
   ሀ/ በመንገድ ላይ መጫወት
   ለ/ የትራፊክን ምልክት ጠብቆ ማቋረጥ
   መ/ ሁሉም ትክክል ናቸው
2. በኤችአይቪ ቫይረስ የሚመጣ በሽታ ምን ይባላል?
   ሀ/ ወባ
   ለ/ ጉንፋን
   ሐ/ ኤድስ
   መ/ ሁሉም ትክክል ናቸው

ሐ/ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ/ሺ፡፡

1. የሚታውቃ/ቂቸውን ትራፊክ ደምቦች ዘርዝር/ሪ፡፡
2. ኤችአይቪ/ኤድስ ምንድነው?
3. ኤችአይቪ/ኤድስ ጉዳት ምን ምን ናቸው?

PDF Compressor Free Version

ኦሮሚያ ትምህርት ቢሮ 2014/2022

አካባቢ ሳይንስ

የተማሪዎች መጽሐፍ

1ኛ ክፍል

ዋጋ ____________________